

שם: נור עבד אלהאדי שחבארי

שם העבודה:

תהליך קבלת ההחלטות של האוכלוסייה הערבית והיהודית הישראלית ביחס לחיסונים שונים: חיסוני ילדות שגרתיים, חיסון כנגד נגיף הפילומה וחסיון שפעת עונתית (שפעת עונתית בהיריון ושפעת עונתית שגרתית כיתה ב' + ג')

מנחה: פרופ' ענת גסר-אדלסבורג

תקציר

רקע מדעי

בשנים האחרונות, ניתן לראות כי יותר מופיעות קבוצות של הורים שמכונות "סלקטיביות" בהרבה אוכלוסיות בהקשר קבלת ההחלטות ביחס לחיסונים, כך שהם בד"כ מתלבטים לגבי נטילת חיסונים שונים בתהליך קבלת ההחלטות והופכים את התהליך של קבלת ההחלטות בעולם הטכנולוגי שבו המידע נגיש להיות מורכב יותר. מסקירת מחקרים בעולם עולה שאוכלוסיות המיעוט הערבית במדינות מערב מתחסנות פחות מאוכלוסיות דומיננטיות, בהפוך לאוכלוסייה הערבית הישראלית, שעפ"י הדו"ח האחרון של משרד הבריאות (2017), בנוגע לשיעורי ההתחסנות של המגזר הערבי בחיסוני שגרה בחיסוני שגרה בית ספריים (שפעת עונתית וחסיון כנגד נגיף הפילומה האנושי), נמצא באופן מובהק כי שיעור הילדים הערבים הזוכים לחיסוני שגרה במסגרת בית הספר הינו גבוה כמעט פי שניים ביחס לילדים יהודים תוך התייחסות לחיסוני ילדות שגרתיים אשר האחוזים מראים אותה תופעה מעניינת מיוחדת לאוכלוסייה הערבית הישראלית (97% בקרב הערבים לעומת 92% בקרב יהודים). מעניין לבדוק את תופעת הפרו חיסונים בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל, שמתנהגת הפוך לשאר אוכלוסיות המיעוט, האחרות בעולם, ולבדוק את תהליכי קבלת ההחלטות של הורים בקרב תתי אוכלוסיות אתניות ערביות שונות ביחס לשלושה חיסונים שונים: חיסוני ילדות שגרתיים, חיסון כנגד נגיף הפילומה וחסיון נגד שפעת עונתית שנכנסו בשנים האחרונות לתוכנית החיסונים השגרתית הבית ספרית. הבנת הגורמים המשפיעים על תהליך קבלת ההחלטות של הורים שונים ביחס לחיסונים שונים מהווה בסיס להבנת תהליכי קבלת ההחלטות של יעדים אחרים בקשר לחיסונים, ובעיקר נשים בהיריון שהינם הורים פוטנציאליים שהולכים לקבלת החלטות במגוון התנהגויות בריאותיות של ילדיהם כולל מתן חיסוני שגרה וחסיונים בית ספריים. המחקר בנוי משני תתי מחקרים, כך שהמחקר הראשון יבדוק את תהליך קבלת ההחלטות של הורים ערבים מתתי אוכלוסיות אתניות שונות והורים יהודים ביחס לחיסונים שונים (ילדות שגרתיים, שפעת עונתית בית ספרית ופילומה אנושי בית ספרי) והמחקר השני יבדוק את תהליך קבלת ההחלטות של נשים בהיריון ערביות ויהודיות ביחס לחיסון עצמי של שפעת עונתית וחסיוני ילדות שגרתיים ושפעת עונתית לעובר.

מטרות

המטרה הכללית של המחקר הינה אפיון ואבחון תהליך קבלת ההחלטות של הורים באוכלוסייה הערבית. המחקר יורכב משני תתי-מחקרים, אשר ייבדלו באוכלוסיית המחקר – הורים ונשים בהיריון, ובסוג החיסונים. החלק הראשון של המחקר יעסוק בקבלת ההחלטות של הורים ערבים מתתי אוכלוסיות ביחס לחיסונים שבשגרה (חסיון שפעת עונתית, שנכנס לשגרת חיסוני כיתה ב' בשנת 2016 וכיתה ג' בשנת 2017, וחסיון כנגד נגיף הפילומה שנכנס לשגרת חיסוני כיתה ח' בשנת 2012), נוסף לאוכלוסייה היהודית שנכנסת כקבוצת ביקורת. החלק השני של המחקר, אשר יהווה הרחבה לחלק הראשון והמשך לו, יעסוק באפיון וזיהוי תהליך קבלת ההחלטות של נשים בהיריון ערביות ויהודיות, ביחס לחיסון שפעת במהלך היריון ועמדתן לגבי חיסוני שגרה וחסיון כנגד שפעת עונתית המומלצים לתינוק לאחר הלידה. בנוסף לכך, זיהוי האסטרטגיות של תקשורת סיכונים והצגת מידע בריאותי מטעם משרד הבריאות, קופ"ח ובתי ספר קשור לחיסונים מהווה אחד המטרות העיקריות במחקר הנדון.

שיטות

המחקר היינו מחקר משולב, אשר ישלב שיטות מחקר כמותניות ואיכותניות. בכל תת מחקר משני תתי המחקרים המוצגים לעיל יתממשו שתי שיטות המחקר. המחקר הכמותני יבחן את הגורמים השונים המשפיעים על תהליך קבלת ההחלטות של הורים ונשים בהיריון ביחס לסוגים שונים של חיסונים דרך העברת שאלונים מתוקפים שיכללו נושאים שונים כמו עמדות ביחס לחיסונים, תפיסות ביחס לחיסונים, נורמות חברתיות וסובייקטיביות, אמון ברופאים ובמערכת הרפואית הישראלית, מקורות מידע והמלצות של גורמי עניין שונים. המחקר האיכותני יאפיין את תהליך קבלת ההחלטות של הורים ונשים בהיריון ביחס לחיסונים שונים ע"י ראיונות עומק עם קהלי יעד שונים: הורים לילדים שהם בכיתה ב' וגי' ונעריסאות בכיתה ח', אחיות בית ספר, נשים בהיריון, אחיות מלוות היריון, גניקולוגים, ונציגי חברות תרופות לבדוק את הדינאמיקה של ההשפעה של הגורמים השונים. נוסף, מחקר איכותני ייבחן את מנגנוני תקשורת הסיכונים בחומרי הסברה באמצעות ניתוח תוכן של דפי הסבר של משרד הבריאות וקופות חולים המיועדות לאוכלוסייה הערבית בתחום החיסונים הנחקרים.

חשיבות המחקר

חשיבות מחקר זה טמונה בתרומתו התיאורטית בפיתוח מודלים המסבירים את תהליך קבלת ההחלטות ביחס לחיסונים כיוון שיש מחסור בספרות הדנה בנושא הזה, נוסף לתרומתו היישומית לבריאות הציבור הטמונה בבניית תשתית מותאמת תרבותית לתתי אוכלוסיות שונות. כיוון שיש מחסור בספרות של תהליכי קבלת ההחלטות של הציבור בנושאי בריאות, המחקר הזה בא לבחון את הגורמים לתופעה המוזכרת לעיל, תוך הסתכלות על כל הרבדים המוצעים כקשורים להתנהגות הבריאות. המחקר הזה נועד לערוך אינטגרציה של הגורמים שיימצאו ולהציע פיתוח של מודל תקשורת סיכונים יישומי. ממצאי המחקר יאפשרו התאמת מסרים שונים לתתי האוכלוסיות השונות באוכלוסייה הערבית, תוך שיפור האסטרטגיות התקשורתיות וסיוע בייצור וחיזוק אוכלוסייה מתחסנת מתוך דעת.